

ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Зімакова Лілія Василівна

к. пед. н., доцент

Гречко Анастасія Олександрівна

здобувачка освіти другого (магістерського) освітнього рівня

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Вступ. Розвиток української держави вимагає підвищеної уваги до пошуку перспективних підходів до вирішення проблем гуманізації освітнього процесу, стимулювання пізнавальної активності здобувачів освіти, накопиченню досвіду інтерактивної діяльності. Перед суспільством постає завдання виховання компетентної людини, яка у своїй діяльності зважатиме на інтереси інших, цінуватиме особистість оточуючих, реалізує себе як кваліфікований фахівець.

Закон України «Про освіту» спрямовує на всебічний розвиток особистості, її соціалізацію, формування у процесі навчання ключових компетентностей.

Відповідно до «Базового компонента дошкільної освіти. Нова редакція» (2021) компетентності формуються у просторі освітніх напрямів роботи закладу дошкільної освіти через організацію педагогом базових видів діяльності, у ході яких збагачується досвід дитини, та реалізуються як особистісне надбання дитини за підтримки батьків в умовах сімейного виховання. *Компетентності* виражаються як динамічна комбінація цінностей та ставлень, знань, умінь і навичок, які визначають здатність скористатися знаннями або шукати інші знання, що й характеризує важливішу життєву компетентність, здатність особи успішно розв'язувати життєві проблеми, провадити подальшу навчальну та професійну діяльність, здобувати освіту впродовж життя. Сформована життєва компетентність базується та характеризується через сформовані *базові якості*:

критичне мислення, партнерство, креативність, комунікативність, емоційний інтелект, самостійність, відповідальність, чуйність та ін.

Проблема формування компетентної особистості є предметом глибокого й різнобічного дослідження таких науковців: Е. Свенік, Р. Данон, П. Вогеліус, П. Врігнод, Дж. Пешар, М. Норріс, Ф. Келлі, Дж. Саккен, П. Трієр, Д. Міллер та інші. Значну увагу вивченню особливостей формування компетентностей здобувачів дошкільної освіти приділяють такі українські науковці: А. Богуш, Г. Беленька, О. Брежнева, Н. Гавриш, К. Крутій, О. Косенчук, О. Рейпольська та інші. У їх наукових доробках ідеться про компетентність як про нову одиницю виміру освіченості дошкільника, при цьому увага акцентується не на сумі завчених знань, а на здатності діяти в різноманітних проблемних ситуаціях, застосовувати набуті знання. Автори Стандарту дошкільної освіти визначають ключові для дошкільної освіти компетентності дитини (рухова і здоров'язбережувальна, особистісна, предметно-практична та технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична та дослідницька, природничо-екологічна та навички, орієнтовані на сталий розвиток, ігрова, соціально-громадянська, мовленнєва, художньо-мовленнєва, мистецько-творча (художньо-продуктивна, музична, театралізована) та інші, що наскрізно влітаються в освітній процес початкової школи та реалізуються впродовж життя.

Мета – вивчити особливості формування ігрової компетентності здобувача дошкільної освіти.

Матеріали та методи. Для вирішення мети застосовувалися такі теоретичні методи дослідження як аналіз наукової літератури з метою визначення стану розробленості проблеми дослідження; аналіз та узагальнення досвіду роботи науковців та практиків з метою вивчення і порівняння різних поглядів на обрану проблему; синтез, систематизація, порівняння і узагальнення з метою уточнення базових понять дослідження.

Результати та обговорення. Визнання української дошкільної галузі як сучасної, науково обґрунтованої та методично забезпеченої ланки освіти

потребує утвердження цих позицій відповідно до міжнародних стандартів якості освіти. Ключовим поняттям у критеріях оцінки ефективності та якості освіти виступає категорія сформованих у дитини компетентностей, що вказують на можливість активно проявляти особистісні надбання в різних самостійних та організованих за підтримки дорослого видах діяльності. Ключова категорія компетентності та характеристика її вікових особливостей стали предметом ретельного аналізу в основних нормативних документах.

Компетентність, як зазначають науковці А. Харківська, Л. Петриченко, це володіння здобувачем освіти відповідною компетенцією, включаючи його особистісне ставлення до предмета діяльності, це вже усталена якість особистості здобувача освіти і мінімальний досвід діяльності у даній сфері. Компетенція характеризується як готовність людини до мобілізації знань, умінь, зовнішніх ресурсів для ефективної діяльності в конкретній життєвій ситуації.

О. Овчарук зазначає, компетентність є умовою розвитку і набуття зрілої форми думок, мотивів, цінностей, спрямованості особистості, яка прагне зростати діючи, реалізувати власний творчий потенціал, проявити свої здібності, набути авторитету. Це свідчить про мотиваційно-спонукальну функцію компетентності, яка активізує пізнавальну та інтелектуальну діяльність. Це виявляється в інтересі і засвоєнні особою накопичених людством знань, розширенні особистістю освіченості, кругозору, ерудиції, націлених на перспективний розвиток. Це гностична функція. Відбиття отриманих знань в практичній діяльності у вигляді умінь і навичок визначає діяльнісну функцію компетентності в структурі особистості.

Розглянемо більш детально одну з основних компетентностей – ігрову. Провідною діяльністю дитини дошкільного віку є ігрова діяльність. Саме завдяки їй відбувається становлення основних психічних процесів. Ігрова ж компетентність характеризується як здатність здобувачів дошкільної освіти до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних і освоєння нових знань та

особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів у ігрових та рольових діях в узагальненій формі.

Ігровий процес як зона найближчого розвитку здобувачів дошкільної освіти вимагає збагаченого ігрового середовища і педагогічного супроводу дорослих, і тому класифікація ігор відображає ступінь активності та свободи дитини в організації ігрової діяльності.

Гра відіграє ключову роль у житті дитини дошкільного віку, і необхідно, безсумнівно, визнати самоцінність вільної гри здобувачів дошкільної освіти в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Сформованість ігрової компетентності виявляється у емоційно ціннісному ставленні, сформованості знань на набутих навичок.

Емоційно-ціннісне ставлення характеризується як виявлення стійкого інтересу та захоплення ігровою діяльністю, зацікавленості до реальних та уявлюваних ігрових подій, ігрового перевтілення та створення ігрових задумів, ситуацій, сюжетів та ігрових ролей. Здобувач дошкільної освіти мотивований на цінності групової єдності і взаємопорозуміння у грі. Здобувач дошкільної освіти відповідально ставиться до вибору та виконання ігрової ролі; відтворює свої життєві враження у рольовій грі, використовуючи виразні засоби; виявляє повагу до думки іншого, емоційно реагує на зміни у правилах гри, демонструє інтерес до ігор інших дітей, комунікує та креативно вирішує ігрові проблеми.

Сформованість знань, здобутих при формуванні ігрової компетентності, характеризується як наявність уявлення про різні види ігрової діяльності, види та назви ігор, у які можна пограти; знає дії у творчих іграх та в іграх з правилами; вміє залучати та приймати партнерів до спільної гри; обирає безпечне місце та атрибути для гри; знає зміст сюжетно-рольових, конструкторсько-будівельних, дидактичних, словесних, настільно-друкованих, рухливих зі співом і діалогом, режисерських, театралізованих, українських народних іграх; демонструє сформованість рольових способів поведінки; свідомо використовує норми та етикет спілкування в іграх; розуміє, як використовувати предметно-ігрове середовище для гри; знає ігри та іграшки в

садочку та вдома, використовує їх у самостійних іграх; втілює свої життєві враження; встановлює причини та наслідки вдалої та невдалої гри; усвідомлює себе активним учасником ігрової діяльності.

Навички, здобуті при формуванні ігрової компетентності, характеризуються як ініціація і організація ігор з іншими дітьми за власним вибором. Здобувач дошкільної освіти самостійно обирає тему для гри, моделює явища реального життя, розвиває сюжет на основі досвіду та знань, прикладах дорослих, із літературних творів і казок, дотримується правил рольової взаємодії. Здобувач дошкільної освіти разом із іншими дітьми облаштовує ігрове середовище та самостійно чи з незначною допомогою розподіляє ролі. Дотримується правил гри до її закінчення та стежить, щоб усі учасники їх виконували.

Здобувач дошкільної освіти уміє підпорядковувати власні дії ігровим задумам, приймати пропозиції інших дітей та узгоджувати їх з усіма учасниками ігрового процесу, використовувати в іграх різні іграшки відповідно до її змісту або предмети-замінники; конструювати ігрове поле за допомогою різних предметів та матеріалів згідно з темою.

Також здобувач дошкільної освіти уміє налагоджувати партнерські стосунки завдяки діалогічному спілкуванню на основі ігрового задуму, рольової взаємодії або особистих уподобань, проявляє товариськість, толерантність, зважає на думку інших, стримує агресивні прояви, конструктивно розв'язує конфлікти, радіє спільному успіху, дотримується норм та етикету спілкування, висловлює у делікатній формі своє непогодження з пропозиціями ровесника, його діями із розподілу ролей, іграшок, обов'язків. Для реалізації тієї чи іншої ролі широко використовує різні засоби виразності, ділиться з дорослими та однолітками враженнями після гри.

Здобувач дошкільної освіти адекватно оцінює результати власних дій та дій товаришів по команді, виявляє взаємну прихильність, надає перевагу грі як провідній діяльності; використовує власний досвід для створення ігор; здатен гратися самостійно та з однолітками, виявляє вміння залучити до гри партнерів;

намагається творчо розвивати сюжет або придумувати ігри.

Формування ігрової компетентності здобувачів дошкільної освіти відбувається за реалізації таких організаційно-педагогічних умов: щоденне передбачення часу для вільних ігор здобувачів дошкільної освіти, в тому числі сюжетно-рольових; створення «зони свободи» для кожної дитини розвивального предметно-ігрового середовища; використання опосередкованих форм керування грою та здійснення педагогічного супроводу; заохочення здобувачів дошкільної освіти до вияву ініціативності під час гри.

До створення в закладах дошкільної освіти організованого, педагогічно доцільного, розвивального предметного середовища висуваються певні вимоги, обумовлюються основні підходи та принципи його облаштування: проблемна насиченість, тематичність; доступність, зручність, безпечність розміщення; відкритість до активного добудовування дитиною; діалогічний спосіб функціонування; незавершеність; багатофункціональність; пристосованість до потреб спільної діяльності здобувачів дошкільної освіти та дорослих.

Висновки. У сучасному українському суспільстві постає завдання впровадження компетентнісного підходу у галузі освіти, нових методик та технологій навчання, нового підходу до підготовки здобувачів освіти з точки зору не як набору знань, умінь та навичок, а як набору компетенцій.

Ігрова компетентність – це здатність здобувачів дошкільної освіти до вільної емоційно насиченої спонтанної активності з власної ініціативи, у якій реалізується можливість застосування наявних і засвоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі у житті дорослих шляхом реалізації інтересів у ігрових та рольових діях в узагальненій формі.

Здійснення педагогічного супроводу ігрової діяльності здобувачів дошкільної освіти передбачає планомірне збагачення їх життєвого досвіду; своєчасне вивчення ігрового середовища з урахуванням збагаченого життєвого досвіду; спільні навчальні ігри педагога з дітьми, спрямовані на передачу дітям ігрового досвіду, ігрових умінь; спілкування дорослого з дітьми в процесі гри, спрямованої на спонукання і самостійне застосування дітьми нових способів

вирішення ігрових завдань, на відображення в грі нових сторін життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33.
2. Зімакова Л. В. Виховання комунікативно-мовленнєвих мотивів дошкільників. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*. Харків, 2017, Випуск № 56, С. 136-148.
3. Зімакова Л., Крамаренко В. Сучасна дитяча книга як мистецько-ігровий матеріал формування креативності дітей дошкільного віку. *Витоки педагогічної майстерності*. 2020. Випуск. 26. С.78-83.
4. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу : стратегічні перспективи міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та міжнародні перспективи*. Колективна монографія / під заг.ред. О. В. Овчарук. К.: К.І.С., 2004. – С. 6-16.